

Jetnišnične geografije balkanske begunske poti

Abstract

Carceral Geographies along the Balkan Refugee Route

The article is based on a study the author conducted between 2015–2018 in Greece. The author observed the emergence and growth of a new economy that was established around refugee settlements and included food, health and transportation suppliers, security guards, aid workers, cleaners, and cross-examiners. Recognizing the similarities with the situation in Kosovo between 1999 and 2004, the author analyzes multiple “innovative entrepreneurship initiatives” that emerged and tried to get funding from the EU for anything that could be interpreted as “humanitarian architecture”.

Keywords: Greece, Kosovo, refugees, Balkan Refugee Route

Piro Rexhepi holds a PhD in Politics from University of Strathclyde. His research focuses on decoloniality, sexuality and Islam. His recent work on racism and borders along the Balkan Refugee Route has been published in various academic journals and media, including the International Journal of Postcolonial Studies, Ethnic and Racial Studies, Critical Muslims and the Guardian.

Povzetek

Članek temelji na raziskavi, ki jo je avtor med letoma 2015 in 2018 opravil v Grčiji, kjer je beležil pojav in rast nove ekonomije, ki se je organizirala v bližini begunskih naselbin ter je vključevala preskrbo s hrano in zdravili, transport, varovanje, podporne službe, čistilne storitve in izpraševalce. Pripozna, da je bil med letoma 1999 in 2004 položaj podoben na Kosovu. Avtor analizira več »inovativnih« podjetniških pobud, ki so se pojavile in katerih nosilci so poskušali pridobiti financiranje Evropske unije za vse, kar bi lahko interpretirali kot »humanitarno arhitekturo«.

Ključne besede: Grčija, Kosovo, begunci, balkanska begunska pot

Dr. Piro Rexhepi je doktoriral iz političnih ved na Univerzi Strathclyde (Glasgow). V svojih raziskavah se osredinja na dekolonialnost, seksualnost in islam, v zadnjih letih pa predvsem na rasizem in meje na balkanski begunski poti. Besedila o teh temah je objavil v različnih akademskih revijah in drugih medijih, med drugim v International Journal of Postcolonial Studies, Ethnic and Racial Studies, Critical Muslims in v Guardianu.

V času raziskovanja v Grčiji med letoma 2015 in 2018 sem opazoval pojav in razvoj nove ekonomije, kjer so dobavitelji hrane in zdravil, izvajalci prevoznih storitev, varnostniki, humanitarni delavci, čistilci in izpraševalci vzpostavili trgovino okrog begunskih naselbin. Podobne vzorce sem opazil, ko sem med letoma 1999 in 2004 živel in delal na Kosovu. Tako kot v drugih taboriščih po Grčiji so dobavitelji blaga in storitev tudi v taboriščih v Solunu in okolici rutinsko napihnilo število beguncev in stroške na osebo. Grška država je v sodelovanju z Evropsko unijo sklenila pogodbe z vojsko, zasebnimi dobavitelji in nevladnimi organizacijami za izvajanje domala vseh postopkovnih nalog in vzdrževanja. V ozadju so se pojavile številne »inovativne« podjetniške pobude, ki so skušale pridobiti evropska sredstva za karkoli, denimo za »humanitarno arhitekturo« ali okoljske projekte, ki naj bi reševali morje pred »ekološko katastrofo«, ki jo povzročajo migranti. Kmalu po dogovoru med EU in Turčijo, ki je bil sklenjen leta 2016, so se preostali begunski skvoti in naselja spremenili v zaprta ali nadzorovana taborišča, pri čemer si je EU prizadevala za njihovo nadaljnjo financiralizacijo. Leta 2017 je bil eden od teh poskusov sklepanje pogodb z ameriško družbo za svetovanje in upravljanje McKinsey & Company, da bi EU v Grčiji razvila učinkovito procesiranje beguncev za »čim večjo produktivnost« (Stavinoha in Fotiadis, 2020).

V letu dni so grška država in njeni podizvajalci začeli kazati zanimanje za »štetje« in »obravnavo« begunk_cev, ki ju je v obliki »ponovne registracije« povečini vpeljala varnostna služba taborišč. Pred sklenitvijo dogovora med EU in Turčijo je bilo na primer v begunske skvote in naselbine v Solunu in okolici mogoče vstopati in izstopati brez omejitev, po sklenitvi pa sta bila prihod in življenje v taborišču podvržena različnemu dokumentiranju in samovolji varnostnikov, ki je pogosto vključevala določeno stopnjo dogovarjanja ali korupcije, odvisno od dneva. Večini migrantov v Solunu se je že uspelo rešiti pred vedno pogostejšim zapiranjem v centre za registracijo na otokih, da bi si zagotovili večjo svobodo gibanja v notranjosti države. Do novembra 2019, ko je *Guardian* poročal, da je »Grčija pripravljena ustvariti 'zaporniška' otoška taborišča« (Smith, 2019), je bilo spreminjanje begunskih območij v jetnišnice že nekaj let v teku.

Ob izbruhu pandemije Covid-19 je država odredila zaprtje območij vseh taborišč. Ko sem julija, torej dva meseca po odpravi omejitev zaradi pandemije, pisal ta članek, je ministrstvo za migracije podaljšalo zaprtje migrantov še za dva tedna. Sovpadanje Covid-19 z nadaljujočo se »begunsko krizo« je Evropski uniji omogočilo prenovo azilne politike, ki je zdaj preoblikovana v javno-zasebni jetnišnični konglomerat in obsega industrijo, ki je izdatke za varnost meja okrepila s 5,6 milijarde evrov za obdobje 2014–2020 na 21,3 milijarde evrov za obdobje 2021–2027 (Evropska komisija, 2019a), z »novi-

mi stalnimi enotami 10.000 pripadnikov mejne straže – ki bodo uvedene do leta 2027« (Evropska komisija, 2019b). Te številke ne vključujejo nujnih sredstev, ki jih EU namenja Skladu za azil, migracije in vključevanje, Skladu za notranjo varnost in mednarodnim organizacijam, ki z EU sodelujejo na balkanski poti, kot je Mednarodna organizacija za migracije.

V ozadju grške gospodarske krize se je pojavila nova politična ekonomija štetja, zajemanja in certificiranja migrantov, ravno ko se je Syriza oziroma »radikalno leva koalicija« pod vodstvom Alexisa Ciprasa v obdobju 2015–2019 z EU in Mednarodnim denarnim skladom pogajala o novem paketu odpisa dolga. Medtem ko je grška vlada rutinsko izrabljala »migrantsko krizo« in nemške »vojne odškodnine« kot politično orodje v pogajanjih s trojko, je bila dejavna tudi pri uresničitvi dvomljivega orožarskega dogovora o prodaji raket Savdski Arabiji za njeno vojno proti Jemnu. Nekateri begunci_ke v Solunu so prišli iz Jemna.

Zdaj se po balkanski poti razprostira skoraj 50 begunskih taborišč z rednim virom dohodkov iz EU, ki jih vlade prek podizvajalskih pogodb pretakajo v lokalne in povečini zasebne gradbene storitve, storitve nadzora, varnostne službe, storitve sledenja in prevozne storitve ter večje humanitarno-industrijske komplekse, namenjene zagotavljanju hrane ter sanitarnih, zdravstvenih in socialnih storitev. Ustanovitev Frontexa s poudarkom na zahodnem Sredozemlju, Španiji in Maroku, na »afriških vratih«, je potek migrantske poti preusmerila čez vzhodno Sredozemlje in odprla balkansko pot. EU je v želji po zaprtju jugovzhodnih meja in kot rešitev za balkansko pot okrepila tudi proces integracije držav Zahodnega Balkana (Beznec idr., 2016; Rexhepi, 2018; Stojić Mitrović idr., 2020). Te spremembe so spremljali uvedba Evropske mejne in obalne straže, Frontexovi sporazumi za »hitro posredovanje na mejah« (z državami, ki se v želji, da postanejo članice EU, o svobodi gibanja v EU pogajajo na račun upravljanja migracij – Črna Gora (februar 2019), Bosna in Hercegovina (januar 2019), Srbija (september 2018), Makedonija in Albanija (obe julija 2018)), vzpostavitev stalne enote evropske mejne straže ter vpeljava varnostnih in nadzornih infrastruktur. Zdaj je povsem običajno videti nemške policiste, tudi z vozili, patroljirati na grško-albanski meji, oziroma kot temu posmehljivo pravi nekaj mojih albanskih prijateljev, nemško policijo, ki nadzoruje grško, ki nadzoruje albansko, kako nadzoruje begunce.

Te obmejne infrastrukture so spremljali hitri zakonodajni ukrepi v vseh zgoraj omenjenih državah, pri čemer kriminalizacija pomoči migrantkam_om zdaj pomeni kaznivo dejanje »trgovanja z ljudmi«, ki se kaznuje od dveh do dvajsetih let zapora. Tudi financiranje medijskih vsebin in akademskih raziskav v regiji so spremljale t. i. reforme v naslavljanju vprašanja »begun-

ske krize«, saj evropski uradniki na srečanjih z lokalnimi kolegi vztrajajo pri spremembi izrazov, kot sta »zadrževanje« in »zavračanje«, v »reševanje« migrantov.

Na primer, evropski uradniki za varovanje meja so bili skupaj z grško obalno stražo nameščeni na jugovzhodnih morskih mejah EU, »da bi zaščitili človeška življenja na morju in izboljšali upravljanje intenzivnih migracijskih tokov za leto 2019« (Evropska komisija, 2020). V začetku leta 2020 so večkrat posneli grško obalno stražo, kako je porivala in streljala na čolne z migrantkami_{ti} ter ogrožala njihovo življenje na morju, da bi čolne potisnila nazaj na turško stran (BBC, 2020). Nekaj dni zatem, ko je evropska komisarka za »zaščito našega evropskega načina življenja« Ursula von der Leyen ob obisku marca 2020 Grčiji čestitala, da je prevzela vlogo »ščita« Evrope, so ohrabrene grške sile nasilno divjale ob obmejni reki Evros, s pretepanjem potiskale begunke_{ce} nazaj v Turčijo ter ustrelile in ubile Sirca Muhammada al-Araba (Forensic Architecture, 2020).

Balkanska migrantska pot¹ je zdaj postala geopolitična tamponska cona (Gržinić in Tatlić, 2014; Kancler, 2017) nadziranja, izoliranja, razvrščanja, streljanja in zapiranja migrantov, torej del tega, kar Mbembe (2019) imenuje »arhipelag jetnišničnih prostorov«. Čeprav so ti prostori zdaj vidni po vsem svetu, od meje med ZDA in Mehiko do meje med EU in Sredozemljem, želim usmeriti pozornost na balkansko migrantsko pot – pa ne zato, ker bi menil, da je posebno mesto jetnišničnih režimov migracij, temveč ker ponazarja, kako dogovarjanja desnih in levih političnih platform vzdolž balkanske migrantske poti kažejo na rasistični in kolonialni podton evropskega integracijskega (in s tem mejnega) projekta. Toda poenostavitev oblikovanja jetnišničnih taborišč na politično ekonomijo, kot trdi Jacky Wang (2018: 19), ko proučuje ZDA, »ne zadostuje za razlago pojava rasiziranega množičnega zapiranja«; v veliki meri zato, ker takšne stopnje dobička iz prekarnosti niso zgolj rezultat »neoliberalnih« ali »poznokapitalističnih« varčevalnih ukrepov, temveč so vezane na zgodovine protičrnskega rasizma, suženjstva in kolonializma, ki konstituirajo tisto, kar Encarnación Gutiérrez Rodríguez (2018) imenuje »kolonialnost migracij« – ta ne prežema le ZDA, temveč tudi EU ter njeno geopolitično ograjevanje bogastva in belskosti.

Mandat Syrize v Grčiji med letoma 2015 in 2019 morda najboljše ponazarja, kako je levica razvila internalistično manevriranje migracij, da bi se izognila odgovornosti. Eden od očitnih je bil način, s katerim so bile Grčija in države ob balkanski poti projicirane kot »žrtve« varčevalne krize in »obrobne« za

1 Za podrobno obravnavo politike balkanske migracijske poti glej 264. tematsko številko Časopisa za kritiko znanosti z naslovom *Balkanska migracijska pot* (Lipovec Čebren in Pistotnik (ur.), 2016).

Evropo, ravno ko so bile z gradnjo jetnišničnih taborišč za nadzor migracij deležne ugodnosti. Vladni uradniki Syrize, ki so bili odgovorni za sklade, so se pogosto pritoževali, da je financiranje podizvajalskih pogodb z nevladnimi organizacijami »kolonialna miselnost«, saj se zdi, da Evropejci Grkom ne zaupajo glede porabe sredstev za upravljanje migrantov_k. Še posebej zanimivo je bilo videti, kako se je Syriza predstavljala kot žrtev varčevalnih ukrepov in se pogajala o reševanju, medtem ko je sodelovanje v zadrževanju migrantk_ov po Evropi potekalo kot zadnje upanje levece. Velik del tega je zahteval odpoved odgovornosti. Sam sem bil s skupino članov politične stranke Syriza, ki so leta 2015 protestirali proti tej stranki v času množične izselitve begunk_cev iz različnih naselij po Grčiji v taborišča (Rexhepi, 2017). Na sedežu solunske Syrize se je njen vodja pojavil na balkonu ter s kretljivo zvezanih rok dajal vedeti, da Syriza ni prostovoljno izvajala te politike, ampak je ravnala v skladu z zahtevami EU. Te tihe poteze, ki so po eni strani sprejemale ukrepe, ki jih določa dogovor med EU in Turčijo, po drugi strani pa Grčijo opredeljevale kot žrtev EU, so način, s katerim se je regionalna levica skušala soočiti s svojimi barvno slepimi protislovji, medtem ko se je s skrajno desnico usklajevala o »zaščiti Evrope pred njenimi vrati«.

Toda te slepe ulice levece niso le politično manevriranje, temveč razkrivajo tisto, kar Fatima El-Tayeb (2011, xxviii) že nekaj časa imenuje »politična brezrasnost«, ki ustvarja in vlada »homogeni evropski belskosti na nacionalni in celinski ravni«. To ni nikjer bolj vidno kot v tem, kar Houria Bouteldja (2016) imenuje abstraktni humanizem evropskega levičarskega progresivizma, ki vprašanja kolonialnosti in rasizma rutinsko zavrača, češ da gre za liberalni diskurz, ki sicer zakriva njegov dozdevno barvno slepi »razredni boj« proti varčevalnim ukrepom, kot da bi ne bila povezana. Hkrati so levičarji na videz antirasistični in antikapitalistični, obenem pa podpirajo EU, katere smrtonosna varnostna infrastruktura v Sredozemlju in na balkanski poti je usmerjena predvsem na črnske in druge rasizirane begunce. Robert Knox je to levičarsko kritiko briljantno ujel v ironičnem tweetu: »Antirasizem je meščanski odmik od razrednega boja, ki mu primanjkuje radikalne politike za spopadanje s kapitalizmom; da bi resnično izzvali kapitalizem, potrebujemo [preveri zapiske] blagi socialdemokratski reformizem« (glej profil @pashukanist, 4. julij 2020).

Ko je Evropski parlament junija 2020 izdal resolucijo Black Lives Matter (Črnska življenja štejejo),² ni ironije spregledal nihče, saj so se begunke_ci na družbenih omrežjih odzvale_i z vprašanjem, ali to vključuje tudi črnska življenja v Sredozemlju. Toda gibanje Črnska življenja štejejo in abolicijska

² Resolucija Evropskega parlamenta z dne 19. junija 2020 o antirasističnih demonstracijah zaradi smrti Georgea Floyda (2020/2685(RSP)).

gibanja so razkrila tudi globlje zakupnike levih in liberalnih barvno slepih protislovij na evroameriškem področju. Vzemimo za primer izjavo Alexisa Ciprasa v podporo protestom Črnska življenja štejejo:

Podobe iz ZDA so budnica, ki prihaja iz same zgodovine. Gre za šokantno opozorilo vsem, ki verjamejo, da naša kolektivna prihodnost tiči v ohranjanju družbenih neenakosti, rasnega sovraštva, bigotizma in konservativnosti. Črnska skupnost v ZDA je zdaj globalno predstavništvo za progresivne in radikalne preboje, za pravično družbo brez delitev, v kateri se vsak državljan počuti varnega glede svoje prihodnosti.

Toda nekaj mesecev prej, marca 2020, je, podobno kot sedanji konservativni premier Kyriakos Mitsotakis, ki je krizo razglasil za geopolitično grožnjo Grčiji in zato vzhodni Evropi, Cipras izjavil, da »mora Grčija poiskati znatno podporo EU, saj ti ljudje ne prihajajo sem, da bi ostali na otoku Lesvos ali Limnos, temveč prihajajo, da gredo naprej v preostale dele Evrope« (Business Daily, 2020). V zvezi s tem je primer koalicije radikalne levice ali Syrize v Grčiji in njenega nekdanjega voditelja Alexisa Ciprasa poučen, ker bi ga lahko povezali tudi s tem, kar Fatima El-Tayeb (2020) v sklicevanju na Sturta Halla imenuje »evropska internalistična zgodba«. V tej internalistični zgodbi se skriva ne le njeno tiho uvajanje varčevalnih ukrepov, temveč tudi načini, s katerimi dogovarjanje levice s skrajno desnico Balkan preobraža v zapleten konglomerat jetnišničnih prostorov.

Tu morda najbolje vidimo, kaj se zgodi, ko se vprašanja solidarnosti z boji črncev in migrantske populacije v ZDA ločijo od strukturnega protičrnkega rasizma, ki je globalen in zapleten zaradi kolonialnih in kapitalističnih zgodovin ter rasnih hierarhij – od protičrnkega rasizma naseljencev v ameriškem kolonialnem kontekstu do nekropolitike ograjevanja EU.

A razpoke prihajajo na plan. Čeprav je EU poskušala prikriti kontinuirano nasilje Hrvaške nad migranti_kami na meji z Bosno, med drugim tudi s pretepanjem migrantov ter britjem in sprejanjem njihovih glav s simbolom rdečega križa (Tondo in Boffey, 2020; Tondo, 2020), so se terenske aktivistične skupine, kot so Are you Syrious?,³ iniciativa Welcome,⁴ No Name

3 Are You Syrious? (Zagreb, Hrvaška) se je oblikovala poleti 2015 kot civilna iniciativa prvih posameznikov iz Hrvaške, ki so skušali podpreti begunce na balkanski poti (glej Are You Syrious?).

4 Inicijativa Welcome združuje posameznike in civilnodružbene organizacije z namenom podpore beguncem na terenu ter obenem političnega pritiska na hrvaške in evropske institucije, da bi spremenile restriktivno migracijsko politiko (glej Welcome).

Kitchen (NNK),⁵ mreža Border Violence Monitoring,⁶ kolektiv Push-Back Map,⁷ Info Kolpa⁸ in Protirasistična fronta brez meja,⁹ že organizirale, da bi razkrile nastanek še ene internalistične pripovedi EU, ki krivi Hrvaško in obratno.¹⁰ Maja 2020 je mreža Transbalkanska solidarnost izvedla 48-urni protest Vrnimo krogle nazaj, usmerjen »proti Evropski uniji in njenim organom odločanja (Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Evropski komisiji in Svetu Evropske unije), ki so odgovorni za financiranje sistematičnega nasilja, ki je zločin proti človeštvu« (Transbalkanska solidarnost).

Toda tovrstne kritike in protesti so v postsocialističnih državah neobičajni, saj je velik del civilne družbe odvisen od evropskih sredstev, medtem ko je levičarskim forumom spodletelo oblikovati politični program socialno-ekonomske platforme, ki bi temeljil na redistribuciji, odškodninah in aktivni ukinitvi postsocialistične privatizacije skupnega bogastva. Karkoli je že ostalo na levih političnih platformah regije, je pod nadvlado kognitivne disonance med abstrakcijo marksističnega diskurza in kritiko neoliberalizma, hkrati pa daje podporo projektu EU kot praznemu označevalcu vsega in ničesar. Kako naj bo EU še vedno uresničljiv projekt za regijo, ko pa vsi procesi, ki jih je spodbujala, niso naredili drugega kot privatizirali in uvedli

5 No Name Kitchen (NNK) je nevladna organizacija, ki jo sestavljajo prostovoljci iz več držav, svoje dejavnosti pa razvija v Šidu (Srbija), ki je od hrvaške meje oddaljen 5 km (glej No Name Kitchen).

6 Border Violence Monitoring Network (BVMN) je neodvisna mreža nevladnih organizacij in združenj, ki imajo sedeže večinoma v balkanski regiji in v Grčiji. Mreža spremlja kršitve človekovih pravic na zunanjih mejah Evropske unije ter se zavzema za zaustavitev nasilja nad ljudmi, ki so na poti (glej Border Violence Monitoring Network).

7 Push-Back Map Collective je projekt, ki mapira institucionalno nasilje evropskega mejnega režima. Idejo, ki stoji za njim, raziskuje tako, da svoje delo preusmerja v politični boj proti nizu specifičnih brutalnih praks mejnega režima.

8 Info Kolpa je samoorganiziran prostor za migrante, ki ga vodijo prosilke_ci za azil, begunke_ci, migrantske_i delavke_ci ter lokalne_i in mednarodne_i aktivistke_i, deluje pa na številnih različnih lokacijah v Ljubljani. Info Kolpa aktivno spremlja nasilje na slovensko-hrvaški meji ter se ukvarja tako z vključevanjem naših novih tovarišic_ev v sistem socialnega varstva (vključno s formalnim in neformalnim druženjem) kot tudi s področji zagovorništv, migracijskih gibanj ter drugih vrst vključevanja. Prav tako skrbi za dostavo materialne pomoči taboriščem v Bosni in Hercegovini (»žariščnim točkam« na balkanski migrantski poti) (Infokolpa).

9 Glej spletno stran Iniciative za demokratični socializem.

10 Poročila, ki sestavljajo bazo podatkov mreže Border Violence Monitoring (BVMN), so zbrale_i posameznice_ki, ki sodelujejo z nevladnimi organizacijami, kot so No Name Kitchen, Collective Aid, Escuela con Alma, Josoor in Re:Ports Sarajevo, ter neodvisni akterji. Na področju zastopanja in zagovarjanja političnih interesov BVMN tesno sodeluje tudi z Are You Syrious?, Centrom za mirovne študije v Zagrebu, Info Kolpo, Mobile Info Team in Mare Liberum. Prostovoljke_ci omenjenih organizacij so namreč v okviru (humanitarnega) podpornega dela z ljudmi, ki so na poti na različnih lokacijah v Srbiji, BiH, Grčiji in Sloveniji, začeli opažati učinke zavrnitev [push-backs] ter vse pogostejše fizično nasilje nad ljudmi, s katerimi BVMN sodeluje, kar je privedlo do vzpostavitve skupne baze pričevanj (Border Violence Monitoring Network).

Transbalkanska solidarnost, The Bullet That Killed Hope (Krogla, ki je pokončala upanje), 2020.

varčevalne ukrepe, kar lahko delno pojasni, zakaj so vse države v regiji, ki so se pridružile EU, iz skrajne desnice z ekonomskimi varčevalnimi ukrepi prešle v fašizem, migracije pa so spremljale še vsako integracijo v EU. Kako lahko integracijo v EU še vedno razumemo kot projekt stabilnosti, ko pa največjo nestabilnost v regiji prinašajo države, ki so se pridružile EU in zdaj aktivno destabilizirajo svoje sosede? Poskus Hrvaške maja 2020, da v Bosni sponzorira mašo za svoje vojake, ki so bili zavezniki nacistov, medtem ko je predsedovala Svetu Evrope, ponazarja to, kar je na svoj transparent zapisal eden izmed antifašističnih protestnikov, ki so se z njimi soočili v Sarajevu: »Za fašizem ni treba veliko fašistov« (vbox7, 2020).

Nevarnost, da bo politični trenutek, ki ga je odprla pandemija, ugrabila desnica v regiji, je resnična, vse dokler levica ne bo izrazila avtonomnega stališča, ki ne bo zasidrano v politiki EU. Ni več mogoče kritizirati neoliberalizma in rasizma ter obenem podpirati evropske meje in »integracijo«; ti privatizacijski procesi, ki so osiromašili ljudi, so bili rezultat postsocialističnih evropeizacijskih projektov. Te reforme zadevajo tudi politične stranke; procesi postsocialistične privatizacije so potekali ne glede na njihove kampanje. Pa vendar si levičarske politične platforme v regiji prizadevajo, da bi Evropo iztrgale iz rasnega kapitalizma, pri čemer trdijo, da izvor evropskega projekta ni rasističen, temveč prej antifašističen. Tak pristop se ne opira le na priročno periodizacijo evropskega »povojnega« projekta, zasnovanega za to, da se sooči z vzponom socializma v vseh povojnih evropskih državah v širšem kontekstu hladne vojne, temveč se tudi prikladno začne in ustavi

s povojnim trenutkom, kot da projekt EU ne bi bil nadaljevanje evropske kapitalistično-kolonialne ekspanzije, pač pa bolj odmik od nje. Tisto, kar se torej pod krinko »reševanja Evrope« dejansko dogaja, ni emancipatorni boj, ki naj bi Evropo preusmeril k socializmu, temveč prej utrjuje rasno razumevanje Evrope kot celine.

Skrajna desnica je danes v regiji nakopičila izjemno moč, ker je njen rasistični diskurz mejnega listinjenja, ki se peča z evgeniko in demografskimi grožnjami, v skladu z mejnim režimom EU in ne njemu nasproten. To skrajno desnim voditeljem v regiji omogoča, da v svojih kampanjah uporabljajo rasistično retoriko, kot počneta Boyko Borisov v Bolgariji in Janez Janša v Sloveniji, ki posnemata poziv svojega madžarskega junaka Victorja Orbána k obrambi evropske civilizacije na vzhodnih vratih pred invazijo migrantov_k. Ko Cipras reče, da »ti ljudje ne prihajajo sem, da bi ostali na otoku Lesvos ali Limnos, temveč prihajajo, da gredo naprej v preostale dele Evrope« (Business Daily, 2020), posnema isto rasistično in reakcionarno preusmeritev regionalne desnice k Evropi, katere tarča niso le migrantke_i, ampak tudi lokalne romske skupnosti, ženske, kvir, trans in muslimanske skupnosti.

Februarja 2019 je bolgarski obrambni minister in podpredsednik vlade Krasimir Karakačanov na primer objavil »Koncept sprememb v integracijski politiki romske etnije v Republiki Bolgariji in ukrepe za njihovo izvajanje«. »Glede na vsesplošno visoko stopnjo rodnosti med Romi« naj bi po Karakačanovu koncept vključeval »ukrepe za izkoreninjenje geta, spopadanje z romskim kriminalom, družbenokoristno delo, nadzor socialnih prejemkov, zniževanje rodnosti in številne druge mehanizme za pravo integracijo te marginalizirane etnije« (Karakačanov, 2019). Ne gre le za volilno populistično politiko, kot jo pogosto na hitro odpravijo, ampak za politične okvire, ki se jih aktivno uporablja pri nenehnem nasilnem razseljevanju in razlaščenju romskih skupnosti, ne samo v Bolgariji, temveč tudi po celotnem Balkanu. Da se je razseljevanje dogajalo v ozadju »begunske krize«, ni naključje, marveč del regionalne rasistične panike »demografskega upada«, ki ima rasizirane skupnosti, feministična, kvir in trans gibanja za sozarotnike pri destabilizaciji zdravja in reprodukcije jedrne družine. Teorije zarote o »družbenospolni ideologiji« v regiji denimo krožijo ob istih novicah o rasiziranih telesih Romkinj_ov, begunk_cev in muslimank_ov, ki spletkarijo s kvir, feminističnimi in trans gibanji, da bi destabilizirali demografsko sestavo domnevno belih, heteroseksualnih, krščanskih in zatorej »Evropejcev«.

Begunska kriza ni postala le vir dohodka, temveč tudi trenutna priložnost za obrobne in postsocialistične države, da svoj nadzor in zadrževanje uporabijo kot vzvod pri pogajanjih z EU. Osiromašeni periferni subjekt, ki varčevalne ukrepe vidi kot mehanizem ropanja svojega obrobnege evropskega

privilegija, zdaj tudi begunke_ce, Romkinje_e, ženske, kvir in trans* osebe vidi kot grožnjo lastnemu obstoju; ne glede na to, v katerem registru jo prepozna, je njegova »škoda« rasistični poziv k obljubljenemu evropskemu privilegiju, ki ne protestira proti policiji zaradi pretepanja in ubijanja romskih in begunskih skupnosti, temveč ker ni zaščitila še tisto nekaj malega, kar je v evro-zaprti skupnosti ostalo od pohladnovojne obljube o privilegijih.

Umik od »Evrope« in njenih rasnih kapitalističnih konstelacij ostaja najpomembnejša antirasistična odgovornost, s katero se mora danes soočiti levica. In čeprav si nas mnogo želi, da bi se končno prenehali ukvarjati z »Evropo«, saj tvegamo njeno reproduciranje, kot so ustrezno pokazali nekateri postkolonialni in dekolonialni misleci, naj hočemo ali ne, Evropa še vedno ni mrtva, kakor je nedavno poudaril Hamid Dabashi v *Europe and Its Shadows: Coloniality After Empire* (2019), saj še naprej proizvaja fantomsko senco nad svojimi nadaljnjimi kapitalističnimi in kolonialnimi, razgaljenimi lažmi.

Dokler levičarska gibanja v regiji begunk_cev ne bodo več videla kot pogajalskega žetona za EU, temveč kot del večjega in potekajočega interseksionalnega in internacionalističnega boja ali, kot ga imenuje Ruth Gilmore, boja »zelenih, rdečih in internacionalističnih« (Gilmore v *Alliance of Middle Eastern and North African Socialists*, 2020; glej tudi Gilmore, 2007) za ukinitve meja, nadzora in revščine, bo barvno slepa in evrointernalistična kritika varčevalnih ukrepov zgolj pomagala skrajni desnici pri normalizaciji rasnega kapitalizma in kriminalizaciji solidarnosti. Ne preseneča, da je dan po objavi omejitve gibanja migrantk_ov po Grčiji, čeprav so bile omejitve za državljane odpravljene, grški parlament v začetku julija glasoval o predlogu zakona, ki prav tako omejuje neprijavljene javne proteste državljanek_ov, vladi pa daje mandat, da prepove shode, ki pomenijo grožnjo »javni varnosti«. Morda bi sedaj, ko imamo meje tudi doma, Ciprasova levica razmislila o tem, da tisti prostori, ki jih je zgradila za svoje zunanje »druge«, niso izjema, temveč pravilo evropskega rasnega kapitalizma in jetnišnične logike kolonialnosti. Pojav nove solidarnostne politike, ki bo dokazovala evropsko strukturno nasilje, kot počne protest Transbalkanske solidarnosti Vrnimo krogle nazaj, je neizogiben.

Prevod iz angleščine: Jovita Pristovšek.

Redakcija prevoda: Marina Gržinić, Tjaša Kancler in Jovita Pristovšek.

Literatura

- Alliance of Middle Eastern and North African Socialists (2020): *What Is Holding Back the Formation of a Global Prison Abolitionist Movement to Fight COVID-19 and Capitalism?* Dostopno na: <https://allianceofmesocialists.org/what-is-holding-back-the-formation-of-a-global-prison-abolitionist-movement-to-fight-covid-19-and-capitalism/> (23. november 2020).
- Are You Syrious?* Dostopno na: <https://areyousyrious.eu/> (23. november 2020).
- BBC (2020): *Greek Coast Guards Fire into Sea Near Migrant Boat*. Dostopno na: <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-51715422/greek-coast-guards-fire-into-sea-near-migrant-boat> (23. november 2020).
- Bez nec, Barbara, Marc Speer in Marta Stojić Mitrović (2016): *Governing the Balkan Route: Macedonia, Serbia and the European Border Regime*. Belgrade: Rosa Luxemburg Stiftung Southeast Europe.
- Border Violence Monitoring Network*. Dostopno na: <https://www.borderviolence.eu/about/> (23. november 2020).
- Bouteldja, Houria (2016): *Whites, Jews, and Us: Toward a Politics of Revolutionary Love*. South Pasadena: Semiotext(e).
- Business Daily (2020): *Tsipras on Border Situation: "We Are Facing a Geopolitical Threat by Turkey"*. Dostopno na: https://www.businessdaily.gr/english-edition/12171_tsipras-border-situation-we-are-facing-geopolitical-threat-by-turkey (23. november 2020).
- Dabashi, Hamid (2019): *Europe and Its Shadows: Coloniality After Empire*. London: Pluto Press.
- El-Tayeb, Fatima (2011): *European Others: Queering Ethnicity in Postnational Europe*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- El-Tayeb, Fatima (2020): The Universal Museum: How the New Germany Built its Future on Colonial Amnesia. *Nka: Journal of Contemporary African Art* 46(1): 72–82.
- Evropska komisija (2019a): *A Step-Change in Migration Management and Border Security*. Dostopno na: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20190306_managing-migration-factsheet-step-change-migration-management-border-security-timeline_en.pdf (23. november 2020).
- Evropska komisija (2019b): *A Reinforced European Border and Coast Guard*. Dostopno na: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20190401_managing-migration-factsheet-european-border-and-coast-guard_en.pdf (23. november 2020).
- Evropska komisija (2020): *Managing Migration: EU Financial Support to Greece*. Dostopno na: <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what->

we-do/policies/european-agenda-migration/202004_managing-migration-eu-financial-support-to-greece_en.pdf (23. november 2020).

Evropski parlament (2020): *Parliament Condemns All Forms of Racism, Hate and Violence and Calls for Action*. Dostopno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20200615IPR81223/parliament-condemns-all-forms-of-racism-hate-and-violence-and-calls-for-action> (23. november 2020).

Forensic Architecture (2020): *The Killing of Muhammad al-Arab*. Dostopno na: <https://forensic-architecture.org/investigation/the-killing-of-muhammad-al-arab> (23. november 2020).

Gilmore, Ruth Wilson (2007): *Golden Gulag: Prisons, Surplus Crisis and Opposition in Globalizing California*. Berkeley: University of California Press.

Gržinić, Marina in Šefik Tatlić (2014): *Necropolitics, Racialization, and Global Capitalism: Historicization of Biopolitics and Forensics of Politics, Art, and Life*. Lanham: Lexington Books.

Gutiérrez Rodríguez, Encarnación (2018): The Coloniality of Migration and the "Refugee Crisis": On the Asylum-Migration Nexus, the Transatlantic White European Settler Colonialism-Migration and Racial Capitalism. *Refuge: Canada's Journal on Refugees/Refuge: revue canadienne sur les réfugiés* 34(1): 16–28.

Info Kolpa. Dostopno na: <https://www.facebook.com/notes/524347261238637/> (23. november 2020).

Iniciativa za demokratični socializem. Dostopno na: <http://www.demokraticni-socializem.si/category/protirasisticna-fronta-brez-meja/> (23. november 2020).

Kancler, Tjaša (2017): *Body-politics, Trans* Imaginary and Decoloniality*. Dostopno na: https://www.academia.edu/31557368/Body-politics_Trans_Imaginary_and_Decoloniality (23. november 2020).

Karakachanov, Krasimir (2019): *Concept for Changes in the Integration Policy of the Gypsy (Roma) Ethnicity in the Republic of Bulgaria and the Measures for their Implementation*. Dostopno na: <https://www.facebook.com/KrasimirKarakachanovVMRO/posts/2269137503098526> (23. november 2020).

Lipovec Čebren, Uršula in Sara Pistotnik (ur.) (2016): *Balkanska migracijska pot: Od upora na mejah do striptiza humanizma*. Tematska številka, Časopis za kritiko znanosti 264. Dostopno na: <https://www.ckz.si/en/component/k2/item/138-issue-no-264-the-balkan-migratory-route-2-4-2016> (23. november 2020).

Mbembe, Achille (2019): *Bodies and Borders*. Dostopno na: https://www.youtube.com/watch?v=JqreV_1FqtU (23. november 2020).

No Name Kitchen. Dostopno na: <https://www.nonamekitchen.org/en/> (23. november 2020).

Rexhepi, Piro (2017): Borders. *Critical Muslims* (21): 45–56.

- Rexhepi, Piro (2018): Arab Others at European Borders: Racializing Religion and Refugees along the Balkan Route. *Ethnic and Racial Studies* 41(12): 2215–2234.
- Smith, Helena (2019): Aid Groups Condemn Greece over “Prison” Camps for Migrants. *The Guardian*, 25. november. Dostopno na: <https://www.theguardian.com/world/2019/nov/25/aid-groups-condemn-greece-over-prison-camps-for-migrants> (23. november 2020).
- Stavinoha, Luděk in Apostolis Fotiadis (2020): Asylum Outsourced: McKinsey's Secret Role in Europe's Refugee Crisis. *Balkan Insight*, 22. junij. Dostopno na: <https://balkaninsight.com/2020/06/22/asylum-outsourced-mckinseys-secret-role-in-europes-refugee-crisis/> (23. november 2020).
- Stojić Mitrović, Marta, Nidžara Ahmetašević, Barbara Bezec in Andrej Kurnik (2020): *The Dark Side of Europeanisation: Serbia, Bosnia and Herzegovina and the European Border Regime*. Belgrade: Rosa Luxemburg Stiftung Southeast Europe; Ljubljana: Inštitut Časopis za kritiko znanosti.
- Tondo, Lorenzo (2020): Croatian Police Accused of Spray-Painting Heads of Asylum Seekers. *The Guardian*, 12. maj. Dostopno na: <https://www.theguardian.com/global-development/2020/may/12/croatian-police-accused-of-shaving-and-spray-painting-heads-of-asylum-seekers> (23. november 2020).
- Tondo, Lorenzo in Daniel Boffey (2020): EU “Covered up” Croatia's Failure to Protect Migrants from Border Brutality. *The Guardian*, 15. junij. Dostopno na: <https://www.theguardian.com/global-development/2020/jun/15/eu-covered-up-croatias-failure-to-protect-migrants-from-border-brutality> (23. november 2020).
- Transbalkanska solidarnost*. Dostopno na: <https://transbalkanskasolidarnost.home.blog/stop-funding-violence-now/> (23. november 2020).
- VBOX7 (2020): *Bosnia and Herzegovina: Antifascists Denounce Catholic Mass Honouring Bleiburg Massacre Victims*. Dostopno na: <https://www.vbox7.com/play:8b6abfb619> (23. november 2020).
- Wang, Jackie (2018): *Carceral Capitalism*. Semiotext(e) Intervention Series 21. Cambridge: MIT Press.
- Welcome*. Dostopno na: <https://welcome.cms.hr/index.php/about/> (23. november 2020).